

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Grau de Filologia Catalana

Treball de Fi de Grau

Curs 2024-2025

**Llenguatge inclusiu:
poder i discurs**

NOM DE L'ALUMNE: Eulàlia Gallardo Peres

NOM DEL TUTOR: M. Àngels Massip i Bonet

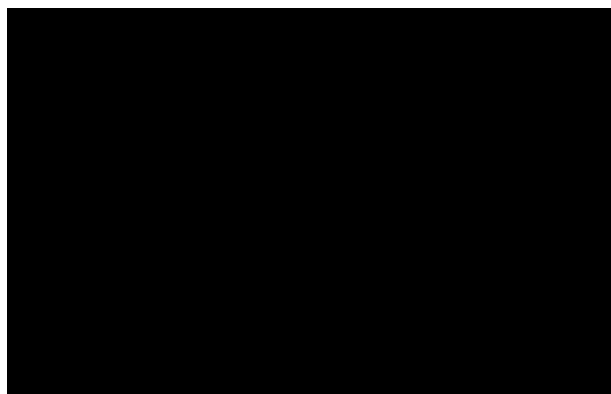

Barcelona, a 5 de juny de 2025

Amb aquest escrit declaro que sóc l'autor/autora original d'aquest treball i que no he emprat per a la seva elaboració cap altra font, incloses fonts d'Internet i altres mitjans electrònics, a part de les indicades. En el treball he assenyalat com a tals totes les citacions, literals o de contingut, que procedeixen d'altres obres. Tinc coneixement que d'altra manera, i segons el que s'indica a l'article 18, del capítol 5 de les Normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges de la UB, l'avaluació comporta la qualificació de "Suspens".

Barcelona, a 5 de juny del 2025

CAT: Aquest treball analitza críticament l'ús del llenguatge inclusiu a les institucions catalanes, identificant-ne les mancances, els límits normatius i les tensions entre usos socials reals i polítics oficials. La hipòtesi central sosté que la resistència institucional al canvi lingüístic respon a una por simbòlica a la pèrdua de la llengua catalana, fet que pot provocar-ne la fossilització. El treball contrasta els discursos normatius amb propostes emergents, com el llenguatge no binari recollit a la *Guia gramatical de llenguatge no-binari* de Raig Verd, i reivindica una mirada interdisciplinària. S'hi argumenta que el llenguatge és una eina de justícia simbòlica i que les institucions han d'adaptar-se als canvis socials per garantir la vitalitat democràtica del català.

CAST: Este trabajo analiza de forma crítica el uso del lenguaje inclusivo en las instituciones catalanas, destacando sus limitaciones normativas y la distancia entre políticas oficiales y prácticas sociales emergentes. Se parte de la hipótesis de que la resistencia institucional al cambio lingüístico refleja un miedo simbólico a la pérdida del catalán, lo que podría acelerar su estancamiento. El estudio contrasta discursos oficiales con propuestas innovadoras como el lenguaje no binario recogido en la *Guia gramatical de llenguatge no-binari* de Raig Verd, y propone una mirada interdisciplinaria. Se defiende que el lenguaje es una herramienta de justicia simbólica y que solo un enfoque abierto permitirá mantener su relevancia social y democrática.

ENG: This thesis critically examines the use of inclusive language in Catalan institutions, focusing on its normative limitations and the disconnect between official policies and emerging social practices. It argues that institutional resistance to linguistic change stems from a symbolic fear of losing the Catalan language, which may actually hasten its decline. The study contrasts institutional discourse with grassroots innovations—especially non-binary language practices documented in Raig Verd's *Guia gramatical del llenguatge no-binari*. Through an interdisciplinary lens, it highlights language as a tool for symbolic justice and democratic inclusion. The thesis advocates for linguistic adaptation as essential to maintaining the vitality and relevance of Catalan in a changing society.

PARAULES CLAU/ PALABRAS CLAVE/ KEY WORDS: Llenguatge inclusiu, Institucions catalanes, Neomorfemes, Identitat de gènere, Política lingüística.

ÍNDEX

1. Justificació i rellevància del tema	pàg. 5
2. Objectius del treball	pàg. 6
3. Hipòtesi	pàg. 8
4. La incidència política i lingüística de la <i>Guía gramatical del llenguatge no-binari</i> de Raig Verd	pàg. 11
4.1. El llenguatge no binari com a horitzó de futur: més enllà de la inclusió convencional	pàg. 12
5. Anàlisi de les guies d'estil de llenguatge inclusiu de les institucions catalanes: CRUE, Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona.....	pàg. 11
5.1. Universitat de Barcelona	pàg. 12
5.1.1. Punts clau de les recomanacions	pàg. 13
5.1.2. Punts forts	pàg. 13
5.1.3. Punts dèbils	pàg. 14
5.1.4. Anàlisi ideològica i política	pàg. 16
5.1.5. Propostes complementàries	pàg. 18
5.1.6. Conclusions	pàg. 20
5.2. Generalitat de Catalunya	pàg. 20
5.2.1. Punts clau de les recomanacions	pàg. 21
5.2.2. Punts forts	pàg. 22
5.2.3. Punts febles	pàg. 23
5.2.4. Anàlisi ideològica i política	pàg. 23
5.2.5. Propostes complementàries	pàg. 24
5.2.6. Conclusions	pàg. 25
5.3. Ajuntament de Barcelona	pàg. 26
5.3.1. Punts clau de les recomanacions	pàg. 26
5.3.2. Punts forts	pàg. 28
5.3.3. Punts febles	pàg. 28
5.3.4. Anàlisi ideològica i política	pàg. 29

5.3.5. Propostes complementàries	pàg. 30
5.3.6. Conclusions	pàg. 30
5.4. Diputació de Barcelona	pàg. 31
5.4.1. Punts clau de les recomanacions	pàg. 32
5.4.2. Punts forts	pàg. 33
5.4.3. Punts febles	pàg. 33
5.4.4. Anàlisi ideològica i política	pàg. 34
5.4.5. Propostes complementàries	pàg. 34
5.4.6. Conclusions	pàg. 37
6. Reflexions	pàg. 39
6.1. Anàlisi de l'ús del llenguatge no binari i dels neomorfemes en l'esfera digital.....	pàg. 39
6.2. El castellà: presència i capacitat expansiva	pàg. 39
6.3. El català: una tensió entre preservació i innovació	pàg. 40
6.4. Una paradoxa i una oportunitat	pàg. 41
6.5. La comunitat “potaxie” i la seva incidència en els neomorfemes i el llenguatge no binari.....	pàg. 41
7. Conclusions generals	pàg. 43
8. Bibliografia	pàg. 45

1. JUSTIFICACIÓ I RELLEVÀNCIA DEL TEMA

El present estudi parteix de la voluntat de contribuir de manera crítica, innovadora i acadèmica al debat sobre l'ús del llenguatge inclusiu a les institucions catalanes. La recerca es proposa assolir un equilibri metodològic entre l'anàlisi pràctica institucional, una proposta crítica i constructiva, i una reflexió teòrica interdisciplinària que permeti generar una mirada holística i pertinent sobre una qüestió altament complexa i en transformació.

L'elecció d'aquest tema respon a la necessitat d'analitzar les polítiques lingüístiques actuals en relació amb la diversitat de gènere i amb altres col·lectius històricament invisibilitzats. Tot i els esforços de moltes institucions públiques per adoptar formes de comunicació més inclusives, les guies i directrius oficials sovint mantenen una orientació binària i ofereixen solucions rígides, allunyades de les pràctiques socials emergents. L'excessiva burocratització del llenguatge institucional pot provocar un distanciament emocional amb els destinataris, frivolitzar la comunicació i afectar negativament l'eficàcia en àmbits com l'administració, l'educació o els mitjans de comunicació.

El llenguatge, com a eina de construcció de la realitat, ha de reflectir la pluralitat de la societat actual. No obstant això, les institucions sovint actuen amb una prudència que pot entendre's en el marc d'un context global marcat per l'auge dels discursos ultraconservadors. Aquesta tendència genera resistències davant qualsevol proposta de transformació de la normativa lingüística. Així, el llenguatge inclusiu i no-binari es percep, erròniament, com un caprici ideològic o com una amenaça a la cohesió normativa. Aquesta visió simplista impedeix un debat fonamentat sobre les causes i els efectes de les innovacions lingüístiques emergents.

Contràriament, en cercles socials perifèrics i moviments de base, el llenguatge inclusiu ja s'ha integrat de manera espontània i creativa. L'ús del sufix neutre “-i” per part de col·lectius no-binàries n'és un exemple clar. Aquest recurs ha estat sistematitzat, per exemple, a la *Guia gramatical de llenguatge no-binari* de l'editorial Raig Verd. Aquestes propostes, tot i sorgir fora de les institucions oficials, posen de manifest la vitalitat de la llengua i la seva capacitat d'adaptació. Malgrat això, l'Institut d'Estudis Catalans no ha reconegut oficialment aquestes formes, i manté una postura conservadora que es limita a estratègies com el desdoblament, l'ús d'epicèns o la neutralització gramatical.

La dissociació entre la normativa institucional i els usos reals pot posar en risc la vitalitat de la llengua catalana. Una llengua que no és capaç de respondre a les necessitats dels seus parlants està condemnada a la fossilització. Aquesta situació és especialment preocupant si tenim en compte la regressió actual de l'ús social del català. La manca d'adaptabilitat normativa pot esdevenir un factor accelerador del seu debilitament.

D'altra banda, la manca d'enfocaments interdisciplinaris en el tractament institucional del llenguatge inclusiu impedeix una comprensió profunda del fenomen. El debat sobre el gènere gramatical ha estat dominat per la filologia, però sovint ha obviat perspectives filosòfiques, socials, polítiques i antropològiques. Aquesta recerca vol superar aquesta limitació i oferir un enfocament polièdric que integri diferents disciplines humanístiques, tot assumint que la naturalesa integral del llenguatge exigeix una mirada transversal.

Així doncs, aquest treball aspira a revisar críticament les polítiques lingüístiques catalanes en matèria d'inclusivitat, tot posant en qüestió el paper de les institucions en la construcció del discurs normatiu. Al mateix temps, busca donar veu a pràctiques socials emergents que desafien les convencions establertes i obren camins per a una transformació democràtica del llenguatge. El treball vol contribuir, finalment, a l'exercici col·lectiu d'imaginar nous horitzons polítics i lingüístics que siguin més justos, representatius i vius.

2. OBJECTIUS DEL TREBALL

Aquest treball té com a finalitat analitzar críticament l'ús del llenguatge inclusiu en les institucions catalanes, tot identificant-ne les limitacions, les potencialitats i els marges de transformació en un context de canvi social i polític profund. El propòsit és generar una reflexió rigorosa i interdisciplinària que contribueixi a l'ampliació del debat sobre la funció social del llenguatge institucional i sobre la seva capacitat d'adaptació a les noves demandes democràtiques i identitàries. A partir d'aquesta finalitat general, es plantegen els següents objectius específics:

1. Constatar el caràcter conservador i normativament restrictiu de l'ús del llenguatge inclusiu per part de les institucions catalanes, especialment en relació amb els marcs de referència de l'Institut d'Estudis Catalans.

2. Analitzar críticament les estratègies lingüístiques actualment vigents (com el desdoblament, els epicens, les formes col·lectives i impersonals), tot assenyalant-ne les mancances, les contradiccions i els límits d'eficàcia comunicativa i social.
3. Contrastar les polítiques institucionals amb les pràctiques socials emergents, especialment aquelles sorgides de col·lectius feministes, queer i no-binàries que exploren formes alternatives de representació lingüística (com els neomorfemes en “-i” o “-e”).
4. Explorar les implicacions polítiques, filosòfiques i socials del llenguatge inclusiu, des d'una perspectiva interdisciplinària que inclogui la sociolingüística, la filosofia del llenguatge, la teoria política i els estudis de gènere.
5. Emmarcar la necessitat d'obrir nous horitzons conceptuals i normatius, des d'una mirada crítica que interpel·li les institucions lingüístiques i administratives catalanes sobre la seva responsabilitat en la producció i reproducció de desigualtats simbòliques.
6. Proposar perspectives innovadores i alternatives pràctiques, orientades a imaginar una aplicació del llenguatge inclusiu més justa, viva i representativa de la diversitat actual, més enllà del binarisme i de les convencions normatives clàssiques.
7. Fomentar una reflexió sobre el poder simbòlic del llenguatge com a instrument de representació, exclusió o reconeixement, i sobre la seva relació amb els processos de transformació democràtica.
8. Contribuir al debat acadèmic i polític sobre la necessitat de transformar els imaginaris lingüístics institucionals, tot proposant línies d'actuació possibles que facin de la llengua una eina realment inclusiva i socialment significativa.

3. HIPÒTESI

Aquest treball parteix de la hipòtesi que el debat sobre el llenguatge inclusiu no ocupa actualment un lloc central ni prioritari en l'agenda institucional catalana, malgrat la seva rellevància social creixent i el seu potencial transformador en termes de representació simbòlica. Les institucions catalanes, i molt especialment l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), com a màxim referent normatiu, mantenen una actitud marcadament conservadora que actua com a força de contenció davant les propostes emergents de renovació lingüística. Aquesta posició restrictiva limita les possibilitats d'adaptació de la llengua als nous usos socials, especialment aquells vinculats a les lluites feministes i a les identitats no binàries, que reclamen un espai de reconeixement també en l'àmbit gramatical.

S'hi sosté que la por institucional al canvi lingüístic es fonamenta en un temor profund a la desaparició de la llengua catalana i, per extensió, de la nació. En aquest sentit, el llenguatge passa a ser entès com a símbol immutable que cal preservar davant les suposades amenaces modernes, en comptes de ser concebut com un organisme viu i dinàmic, capaç d'adaptar-se a les transformacions socials. Aquesta por, si bé és comprensible en un context de minorització lingüística, condueix a la fossilització d'usos i normes que poden resultar anacrònics i que, paradoxalment, poden accelerar el procés de desconexió entre la llengua i els seus parlants. Així, la resistència institucional al llenguatge inclusiu no només actua com una barrera comunicativa, sinó que també compromet la capacitat simbòlica i democràtica de la llengua catalana per representar la pluralitat de la societat contemporània. L'obra *La identitat nacional catalana: ideologies lingüístiques entre 1833 i 1932* (1998) analitza de quina manera les ideologies lingüístiques desenvolupades durant aquest període van influir en la construcció de la identitat nacional catalana. Durant la Renaixença, es va promoure la llengua catalana com a element central de la identitat nacional, establint una *relació orgànica i inseparable entre la llengua i la nació*¹. Aquesta concepció, influïda pel romanticisme alemany, va consolidar la idea que la llengua és un component fonamental de la identitat nacional, és per això que, avui dia, especialment a Catalunya, la relació entre poder i representació lingüística està moderada quasi exclusivament per la patum de l'IEC. En aquest estudi proposo una mirada crítica respecte a les implicacions que aquesta concatenació de funcions simbòliques i polítiques comporta.

¹ Boix-Fuster, E. (1998). *La identitat nacional catalana: ideologies lingüístiques entre 1833 i 1932*. Editorial Afers.

Aquest fenomen de resistència es reproduïx en determinats sectors de l'àmbit acadèmic i intel·lectual. Existeix una complicitat entre poder i representació, què va venir abans, l'ou o la gallina? Tal com exposa Franz Kafka a la paràbola "Davant la Llei"², l'individu que busca accedir a la Llei resta eternament esperant davant una porta custodiada per un guardià que mai no li impedeix l'entrada de manera explícita, però tampoc li permet passar. Aquesta metàfora pot il·lustrar la relació que estableixen avui molts parlants amb les institucions normatives de la llengua: un accés promès però mai garantit, un diàleg aparent però estèril. Les institucions lingüístiques, com el guardià kafkià, esdevenen opacs mediadors d'un saber que se suposa objectiu, universal i legítim, però que sovint actua com a filtre d'exclusió. La sensació de frustració que viu el protagonista de la paràbola és equiparable a la dels col·lectius que volen veure reconegudes les seves identitats en la llengua i que xoquen amb una estructura que els nega existència simbòlica per inacció o per rigidesa normativa. Així, la llengua esdevé una porta tancada: no per absència de paraules, sinó per la manca de voluntat institucional d'obrir-les al món que canvia.

Un exemple rellevant d'aquesta posició es troba en el llibre *Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou* (2021), un recull de veus crítiques amb les propostes de modificació del llenguatge des de posicions feministes o no-binàries. Aquest llibre, malgrat presentar-se com una veu plural de dones lingüistes, esdevé una mostra d'un enfocament ideològic clarament neoliberal i normativista, que no deixa espai per al debat real ni per a la diversitat d'enfocaments. Lluny d'oferir una anàlisi matisada, el volum adopta una postura de rebuig sistemàtic cap a les estratègies lingüístiques incipients, i nega la legitimitat de les iniciatives que busquen adaptar el llenguatge a realitats identitàries diverses. Això contribueix a reforçar una idea de llengua tancada i monolítica, allunyada dels processos socials que la generen i la transformen.

Davant d'aquesta realitat, el treball defensa que cal revisar profundament la relació entre poder, llengua i representació, i que les institucions lingüístiques i polítiques han d'abandonar la posició de resistència per assumir, amb valentia i responsabilitat, el repte de la inclusió. Les llengües canvien perquè canvien les societats, i negar aquest canvi equival a negar el dret dels parlants a reconèixer-se en la llengua que usen. La hipòtesi que es vol demostrar és que la protecció conservadora del català com a símbol nacional pot acabar sent contraproductiu, ja que el pot convertir en un instrument excloent i, per tant, socialment irrelevant. Només una

² Kafka, F. (2009). *El procés* (J. Fonalleras, Trad.). Proa. (Obra original publicada el 1925)

actitud oberta i crítica, capaç d'imaginar nous horitzons lingüístics i de posar en diàleg les institucions amb els usos socials reals, pot garantir la supervivència i la vitalitat democràtica de la llengua catalana en el futur.

4. LA INCIDÈNCIA POLÍTICA I LINGÜÍSTICA DE LA *GUÍA GRAMATICAL DEL LLENGUATGE NO-BINARI DE RAIG VERD*

En el marc d'aquest treball, per tal de contrastar i enriquir l'anàlisi sobre l'enfocament institucional i normatiu del llenguatge inclusiu en l'àmbit de la llengua catalana, s'ha fet servir com a referència sobre els usos actuals del llenguatge no-binari la *Guía gramatical del llenguatge no-binari*, publicada per l'editorial Raig Verd. Aquest volúm representa el testimoni més fidel i actual dels nous usos recents del llenguatge no binari en català. Aquesta guia ofereix una aproximació acurada i compromesa amb la realitat material del llenguatge viu, i recull tant formes consolidades com estratègies lingüístiques en procés de cristal·lització en diversos estrats socials.

El seu valor rau en la capacitat de documentar i sistematitzar un repertori de fórmules que, tot i no estar normativades, són utilitzades activament en comunitats queer, espais activistes, entorns educatius i xarxes socials. La guia no només reflecteix els usos emergents del llenguatge no binari, sinó que també proposa formes possibles per al futur, entenent la llengua com un espai d'imaginació i transformació col·lectiva.

Entre les estratègies lingüístiques recollides hi trobem:

- Neomorfemes: com “elli”, “nosaltris”, “tutis”, “elles”, “ellæ”.
- Articles alternatius: “li”, “le”, “lo” en substitució de “el/la”.
- Desinències no marcades: com “-e” (“benvingude”, “estimade”) o “-i” (“petiti”, “companyi”).
- Formes gràfiques inclusives: “lxs amics”, “t\@ts”, “totes_”.
- Pronoms i formes verbals adaptades: com l'ús de “ell” amb desinències flexibles, o la invenció de formes verbals que desmarquen el gènere en la conjugació.

Aquesta varietat formal és una mostra clara de la riquesa i complexitat del llenguatge no binari, que, lluny de ser una “deformació” de la llengua, constitueix una resposta creativa i necessària a la rigidesa del sistema binari imposat per les normatives tradicionals.

En aquest sentit, la tasca que desenvolupa la *Guia gramatical del llenguatge no-binari* és de vital importància, ja que articula l’ús real i l’experimentació lingüística com a exercici d’imaginació política. Aquesta dimensió imaginativa entesa com a força de resistència, esdevé clau en un context marcat per l’avenç de discursos autoritaris i tecnificats, especialment impulsats per l’extrema dreta, que cerquen silenciar la diversitat i restringir els horitzons col·lectius.

Tal com proposen Leticia Sabsay, Zeynep Gambetti i Judith Butler *la imaginació en resistència és fonamental per repensar els futurs possibles*³. En un moment en què l’individualisme fragmenta les comunitats i estanca els debats socials, imaginar llenguatges nous i col·lectius esdevé un acte de resistència essencial. La guia de Raig Verd no només proposa formes lingüístiques noves, sinó que contribueix a imaginar futurs inclusius i habitables per a totes les identitats.

4.1. *El llenguatge no binari com a horitzó de futur: més enllà de la inclusió convencional*

En l’actualitat, és fonamental contrastar i ampliar l’anàlisi del llenguatge inclusiu amb el llenguatge no binari, ja que aquest darrer representa no només una reivindicació identitària concreta, sinó també una direcció possible (i cada vegada més present) en l’evolució del llenguatge com a eina col·lectiva. Mentre que el llenguatge inclusiu tradicional tendeix a funcionar dins dels límits del binarisme de gènere (per exemple, mitjançant el desdoblament masculí/femení o l’ús genèric del femení o el masculí), el llenguatge no binari obre un camp més ampli de possibilitats, que desafia directament les estructures gramaticals cisheteronormatives. Incorporar aquesta perspectiva és essencial per entendre els canvis socials i culturals, i per fer del llenguatge un espai realment habitable per a totes les persones, més enllà de la classificació binària. En aquest sentit, el llenguatge no binari no

³ Butler, J., Gambetti, Z., & Sabsay, L. (Eds.). (2019). *Vulnerabilidad en resistencia*. Paidós.

és només una alternativa; és un senyal viu del futur de la llengua com a instrument de justícia i inclusió.

5. ANÀLISI DE LES GUÍES D'ESTIL DE LLENGUATGE INCLUSIU DE LES INSTITUCIONS CATALANES: UNIVERSITAT DE BARCELONA, GENERALITAT DE CATALUNYA, AJUNTAMENT DE BARCELONA, DIPUTACIÓ DE BARCELONA

A continuació, es presenta una anàlisi comparativa de quatre guies d'estil de llenguatge inclusiu elaborades per institucions catalanes: la Universitat de Barcelona, la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Barcelona. L'estudi s'ha plantejat des d'una perspectiva objectiva i crítica, amb la voluntat d'identificar tant els punts forts com les mancances de cada proposta, sense biaixos polítics. L'objectiu és valorar la rellevància i l'impacte real d'aquestes guies en relació amb els usos socials actuals i amb les necessitats materials dels parlants. També incidir en quina mesura el discurs imperant en aquesta matèria està subordinat als interessos del poder polític hegemònic.

Cada guia ha estat analitzada seguint una mateixa estructura: breu introducció, identificació dels punts clau de les recomanacions, descripció dels punts forts i dèbils, anàlisi ideològica i política implícita, propostes complementàries i conclusions. L'objectiu de les propostes complementàries és reformular alguns aspectes compartits i millorar l'adequació de les guies als contextos d'ús real del català.

5.1. *Universitat de Barcelona*

El document *Recomanaciones para un uso adecuado del lenguaje en las universidades*, elaborat per la CRUE i aprovat el juliol del 2024, suposa un pas simbòlic important en el reconeixement institucional de la necessitat d'utilitzar un llenguatge inclusiu, especialment pel que fa a la visibilització de les dones i la promoció d'un discurs no sexista en l'àmbit universitari. Tanmateix, una anàlisi crítica del text revela dues limitacions estructurals que comprometen la seva eficàcia: la inconcreció i la vaporositat. Aquests dos aspectes, fortament interrelacionats, apunten a una manca de concreció normativa i a una voluntat normativa diluïda que redueix l'impacte transformador de les recomanacions.

5.1.1. Punts clau de les recomanacions

1. **Evitar el masculí genèric:** Es recomana substituir l'ús del masculí com a forma universal per termes col·lectius o expressions que incloguin tots els gèneres. Per exemple, en lloc de "els estudiants", utilitzar "l'estudiantat" o "el conjunt d'estudiants".
2. **Utilitzar desdoblaments quan sigui necessari:** En casos on no sigui possible trobar una forma neutra, es suggereix l'ús de desdoblaments, com ara "les professores i els professors", per assegurar la visibilitat de tots els gèneres.
3. **Feminització de càrrecs i professions:** S'aconsella emprar la forma femenina dels càrrecs i professions quan es refereixin a dones, com ara "rectora" en lloc de "rector" per a una dona que ocupa aquest càrrec.
4. **Evitar expressions estereotipades:** Es recomana no utilitzar frases fetes o expressions que reforcin estereotips de gènere o que puguin ser discriminatòries.
5. **Revisió de materials i documents:** Es proposa revisar i adaptar els materials docents, administratius i de comunicació per assegurar que utilitzen un llenguatge inclusiu i no sexista.
6. **Formació i sensibilització:** Es destaca la importància de formar i sensibilitzar el personal docent, administratiu i l'estudiantat sobre la rellevància de l'ús d'un llenguatge inclusiu en l'àmbit universitari.

Aquestes recomanacions tenen com a objectiu fomentar la igualtat de gènere i assegurar que el llenguatge utilitzat a les universitats reflecteixi aquesta igualtat.

5.1.2. Punts forts

1. **Compromís amb la igualtat:** Les recomanacions parteixen d'una voluntat clara de promoure la igualtat de gènere, reflectint un posicionament institucional compromès amb la no discriminació.

2. **Visibilització de tots els gèneres:** L'ús de formes com els desdoblaments o la feminització de càrrecs contribueix a fer visibles les dones i altres identitats de gènere, combatent l'androcentrisme lingüístic.
3. **Sensibilització institucional:** La proposta inclou accions formatives i de sensibilització per a tota la comunitat universitària, afavorint un canvi cultural progressiu i transversal.
4. **Adequació progressiva dels materials:** La revisió de documents docents i administratius promou una actualització sistemàtica i coherent dels discursos institucionals.
5. **Flexibilitat estratègica:** Es planteja una combinació de recursos lingüístics (formes col·lectives, neutres, desdoblaments, etc.) que permet adaptar-se a diferents contextos comunicatius, mantenint l'eficàcia comunicativa.
6. **Prevenició de discriminacions:** Evitant expressions estereotipades, les guies contribueixen a un entorn més respectuós i inclusiu, especialment en àmbits educatius i formatius.

5.1.3. Punts dèbils

1. **Inconcreció terminològica i metodològica:** Una de les mancances principals del document és la seva falta de concreció terminològica i metodològica. Les recomanacions es presenten com a suggeriments genèrics, desproveïts de criteris operatius clars sobre com aplicar-se en els diversos contextos comunicatius que conformen el món universitari. Així, per exemple, es proposa evitar l'ús del masculí genèric substituint-lo per formes col·lectives o neutres, però no s'explicita quan cal prioritzar aquestes formes i en quins casos seria adequat recórrer a desdoblaments de gènere com "les professores i els professors". Tampoc no s'ofereixen pautes per gestionar l'ús reiterat d'aquests desdoblaments en textos extensos, fet que pot comprometre la fluïdesa i la llegibilitat.

Aquesta falta de precisió fa que la responsabilitat de la interpretació i aplicació de les recomanacions recaigui sobre el personal redactor, ja sigui docent, administratiu o comunicatiu. El resultat és una implementació desigual, subjecta a criteris personals, que pot generar contradiccions i fins i tot resistències per part de qui percep aquestes pràctiques com a directives vagues o ideològiques més que com a estàndards professionals. En absència de guies estilístiques sistemàtiques, l'ús del llenguatge inclusiu queda relegat a la voluntat individual i no pas a un compromís institucional.

2. **Vaporesitat discursiva i conceptual:** Relacionat amb la manca de concreció, el discurs del document es caracteritza per una marcada vaporesitat, tant en el pla lingüístic com conceptual. Les recomanacions es presenten amb fórmules retòriques suaus i evitatives, com ara “es proposa”, “s’aconsella”, “es recomana”, que eludeixen qualsevol formulació imperativa. Aquesta elecció lèxica contribueix a construir un marc discursiu amb aparença de compromís institucional, però amb un abast normatiu extremadament limitat.

La conseqüència d'aquesta vaporesitat és que el document opera més com a gest simbòlic que no pas com a eina de transformació real. La CRUE es posiciona a favor de la igualtat de gènere en el pla declaratiu, però evita establir obligacions fermes o mecanismes de seguiment i rendició de comptes que permetin garantir una aplicació efectiva i coherent d'aquestes pràctiques lingüístiques. El llenguatge utilitzat actua, així, com una forma de legitimació institucional sense que es tradueixi necessàriament en canvis estructurals o culturals dins les universitats.

3. **Absència d'estratègies contextualitzades i d'inclusió no binària:** Un altre element destacable és que el document no contempla l'adaptació contextual de les recomanacions. No es diferencia entre els usos orals i escrits, ni es proposen estratègies específiques per àmbits com la docència, la recerca, la comunicació institucional o la gestió administrativa. Aquesta generalització impedeix adaptar el llenguatge inclusiu a les necessitats reals i concretes de cada pràctica discursiva.

A més, tot i que el document es presenta com a inclusiu, no aborda la qüestió de les identitats de gènere no binàries. L'enfocament se centra gairebé exclusivament en la dicotomia home/dona, deixant fora formes d'expressió que puguin incorporar

persones que no s'identifiquen amb cap dels dos gèneres. Això suposa una limitació important en un context universitari on la diversitat de gènere forma part dels debats actuals sobre drets i reconeixement social.

4. **Inexistència de mecanismes institucionals de seguiment:** Finalment, la manca de concreció i el caràcter eteri de les recomanacions es tradueixen en l'absència total de mecanismes de control, seguiment o formació. No s'estableixen protocols d'avaluació ni criteris per determinar si les universitats membres estan aplicant o no aquestes recomanacions. Això redueix el seu abast pràctic a una mera declaració d'intencions.

Tanmateix, el mateix document reconeix la necessitat de formar i sensibilitzar el personal universitari, però aquesta afirmació no es tradueix en cap proposta concreta de formació, recursos didàctics o plans de treball. La manca d'inversió institucional en aquest sentit posa en evidència la fragilitat del compromís real de les universitats amb una comunicació no sexista.

5.1.4. Anàlisi ideològica i política: el llenguatge com a camp de batalla simbòlica

1. **El llenguatge com a espai de disputa de poder:** La guia de la CRUE s'inscriu en un marc ideològic clarament alineat amb el feminisme institucional i amb discursos progressistes que entenen el llenguatge com una eina per a la transformació social. No obstant això, aquesta aproximació sovint tracta el llenguatge com un mecanisme de representació —una manera de reflectir la diversitat— més que no pas com una estructura generadora de realitat. El llenguatge determina qui pot ser anomenat, reconegut o escoltat. En aquest sentit, cal analitzar fins a quin punt la guia contribueix a trencar les jerarquies simbòliques que sostenen l'ordre patriarcal, binari i androcèntric, o si simplement les redecora.
2. **Governança i performativitat institucional:** El caràcter institucional de la guia implica una doble funció: orientar pràctiques internes i projectar una determinada imatge pública. L'aposta pel llenguatge inclusiu pot ser una expressió de voluntat política real, però també una eina de brànding institucional en clau d'igualtat. La performativitat aquí no és només discursiva, sinó administrativa: es construeix un “nosaltres” institucional que vol aparèixer com a just, equitatiu i modern. Però quan

aquesta performativitat no s'acompanya de canvis estructurals, pressupostaris i organitzatius, es corre el risc de caure en el feminisme cosmètic, on les paraules avancen més que les polítiques.

3. **La tensió entre inclusió i resistència:** La guia es mou en un equilibri fràgil entre la voluntat d'ampliar la inclusió i la necessitat de mantenir la viabilitat institucional. L'absència de propostes clares per incorporar el llenguatge no binari o la resistència a terminologies encara percebudes com a “rupturistes” revela els límits polítics del consens. El document intenta seduir sense incomodar, i això pot afeblir-ne el potencial real de transformació. Les institucions no volen perdre legitimitat davant sectors conservadors, i això modula el grau de radicalitat que estan disposades a assumir en les seves polítiques lingüístiques.
4. **Institucionalitzar el canvi sense domesticar-lo:** Un dels grans reptes és com traduir en política pública una pràctica que neix en els marges, que ha estat durant dècades impulsada per moviments feministes, trans, queer i antiracistes. En portar aquestes propostes al centre institucional, es corre el risc de neutralitzar-ne la força disruptiva, de convertir-les en normes tècniques buides. El repte passa per mantenir el caràcter crític, inestable i obert del llenguatge inclusiu, evitant que la institucionalització es converteixi en domesticació.
5. **El pes del cànon i la resistència del costum:** Tot i l'èmfasi en el canvi, la guia també mostra una forta dependència del consens gramatical tradicional, sovint com a justificació per no anar més enllà. Aquesta apel·lació a la norma o a l'“eficàcia comunicativa” pot servir com a fre a propostes més radicals o emancipadores. Així, el cànon funciona com una instància conservadora que imposa límits a la imaginació lingüística, especialment en espais administratius que valoren més l'estabilitat que no pas la justícia simbòlica.
6. **Qui queda fora del “nosaltres” inclusiu?:** Finalment, cal preguntar-se qui queda invisibilitzat fins i tot dins d'un discurs que vol incloure. L'èmfasi en el gènere binari pot deixar de banda altres eixos d'opressió: classe social, racialització, discapacitat, situació administrativa o capacitats cognitives. Un enfocament realment interseccional hauria de posar en diàleg el llenguatge amb totes les formes de jerarquia social, no

només amb el gènere. Sense aquest enfocament, la inclusió pot convertir-se en una altra forma d'exclusió subtil.

5.1.5. Propostes complementaries

Aquest conjunt de propostes complementàries neix amb la voluntat d'ampliar l'abast de les recomanacions recollides a la guia de la CRUE, tot incorporant mirades i pràctiques que sovint queden fora del marc institucional habitual. L'objectiu no és substituir, sinó enriquir: afegir capes de complexitat, sensibilitat i compromís a una tasca que no és només lingüística, sinó també política, simbòlica i estructural.

Apostem per un llenguatge que no només sigui inclusiu en termes de gènere binari, sinó també no binari, accessible, transformador i conscient del seu poder performatiu. Per això, aquestes propostes parteixen d'una mirada crítica i creativa, i conviden les institucions a fer del llenguatge un espai viu, acollidor i coherent amb les diversitats que l'habiten.

1. **Parlar sense traves: Només dues opcions no són suficients:** Visibilitzar i legitimar les identitats no binàries en l'ús institucional del llenguatge. La guia ha de reconèixer explícitament les identitats que no es defineixen dins del binarisme home-dona. Proposem oferir opcions lingüístiques per a la referència no binària: terminacions neutres (-e, -x), reestructuració de frases, noms sentits en documents oficials i espais oberts en formularis. No es tracta d'imposar sinó de reconèixer i donar eines per a qui ho vulgui.
2. **Una brúixola feminista: per què diem el que diem:** Dotar la guia d'un marc teòric que connecti amb les lluites feministes i lingüístiques. Una introducció que situï el per què d'aquestes recomanacions no com una moda o una correcció política, sinó com una acció de justícia simbòlica. Referències breus però potents a l'evolució del feminisme lingüístic, les propostes de l'activisme trans i les aportacions dels estudis crítics de la llengua.
3. **Eines, no normes: orientar sense restringir:** Una guia ha de servir per obrir camins, no per tancar-los. Cal evitar que la guia esdevingui un "llibre d'estil" rígid. Es recomana incorporar una col·lecció d'estratègies obertes, amb exemples diversos

segons el context i el canal, i fomentar la creativitat lingüística sense culpabilitzar. El llenguatge és viu, i cada comunitat el pot reinterpretar.

4. **El llenguatge no viu sol: coherència estructural:** El canvi lingüístic ha d'anar de la mà d'un canvi institucional. Caldria vincular la guia a accions concretes:
 - Formació regular per a personal i càrrecs,
 - Protocols de revisió de documents,
 - Modificació de bases de dades, creació d'un "observatori de llenguatge inclusiu" a la institució. Això evitarà que la guia quedi com una recomanació sense recorregut.
5. **Paraules que incomoden: el llenguatge com a resistència:** Recuperar la dimensió política del llenguatge en contextos institucionals. Incloure exemples d'ús crític i combatiu del llenguatge: formes de denunciar la discriminació, de subvertir discursos exclosos, de trencar amb les fórmules buides. El llenguatge no és només transmissor, sinó creador de realitat. Mostrem que també pot sacsejar l'ordre establert.
6. **Formularis que abracen: administració amb mirada inclusiva:** Els formularis, bases de dades i documents han de ser part del canvi. Una proposta imprescindible: revisar tots els espais on es demanen dades personals. Cal que hi hagi opcions obertes a la pluralitat d'identitats de gènere, noms sentits, tractaments no binaris i opcions de no resposta. Aquest és un gest institucional de reconeixement.
7. **Qui parla aquí?: representació i pluralitat:** Diversificar les veus que elaboren i validen la guia. Una guia inclusiva no hauria de ser escrita exclusivament des de departaments tècnics o filològics. Proponem que es redacti en diàleg amb col·lectius feministes, LGBTQIA+, de persones amb discapacitat, i estudiants. La inclusió no és un objectiu si no parteix d'una construcció col·lectiva.
8. **De la paraula al gest: coherència institucional:** El llenguatge ha de ser reflex d'una cultura institucional transformadora. Una llengua inclusiva no és creïble si conviu amb dinàmiques excloents: si hi ha assetjament, invisibilització o discriminació estructural. La guia hauria d'incloure un compromís institucional ampli, i recomanar mecanismes per al seguiment i la revisió periòdica de les polítiques de comunicació.

9. **Clar, comprensible, i per a tothom:** L'accessibilitat també és inclusió. Un llenguatge inclusiu no pot ser excloent a nivell cognitiu. Cal que el text sigui clar, llegible i accessible: versions en lectura fàcil, adaptacions per a persones amb discapacitat visual o auditiva, ús de sistemes pictogràfics o de lectura compatible amb lectors de pantalla. També, revisió de la terminologia per evitar tecnicismes buits o fórmules opaques.
10. **Poètica institucional: atrevir-se a imaginar:** El llenguatge administratiu també pot ser creatiu, acollidor i viu. Obrir finestres a la sensibilitat: usar metàfores, referències culturals pròpies, formes expressives no jeràrquiques en certes comunicacions. Encara que sembli petit, fer-ho pot transformar la relació entre institucions i persones. No cal renunciar al rigor per guanyar humanitat.

5.1.6. Conclusions

Les recomanacions de la CRUE sobre l'ús del llenguatge inclusiu poden interpretar-se com una iniciativa necessària i oportuna per promoure la igualtat de gènere en l'àmbit universitari. Tanmateix, una lectura crítica revela que es tracta d'un document amb un fort component simbòlic i una escassa eficàcia pràctica. La seva inconcreció metodològica, la seva vaporositat discursiva i la manca d'estratègies contextualitzades en limiten la capacitat transformadora.

5.2. Generalitat de Catalunya

La guia *L'ús no sexista de la llengua* (Generalitat de Catalunya, Direcció General de Política Lingüística, 2011) s'emmarca dins dels esforços institucionals per promoure una comunicació més equitativa i representativa entre els gèneres. Tot i que es tracta d'una eina orientada especialment al funcionariat i a la producció de textos administratius, la seva influència s'estén a molts altres àmbits, com el periodisme, l'ensenyament o la comunicació corporativa. Aquesta anàlisi es proposa explorar-ne els punts forts, les limitacions i les implicacions ideològiques des d'una perspectiva crítica i interdisciplinària. Està pensada per a l'ús administratiu i institucional, i s'emmarca dins de la normativa lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Això implica que no introdueix formes lingüístiques no normatives

ni alternatives gramaticals, sinó que proposa estratègies dins el marc del català estàndard normatiu per visibilitzar les dones i evitar el sexisme lingüístic.

5.2.1. Punts clau de les recomanacions

1. **Evitar el masculí genèric:** Es recomana substituir el masculí genèric per formes col·lectives, genèriques o abstractes com ara “l'alumnat”, “el personal” o “la ciutadania”.
2. **Ús moderat de formes dobles:** S'aconsella l'ús de formes com “els treballadors i les treballadores” en contextos on cal remarcar la presència dels dos sexes, però evitant-ne l'abús per mantenir la fluïdesa del text.
3. **Feminització de càrrecs i professions:** Es promou l'ús del femení per designar càrrecs i professions exercits per dones (directora, consellera, metgessa), contribuint així a la visibilització de les dones en tots els àmbits.
4. **Evitar expressions sexistes o estereotipades:** Es recomana revisar el llenguatge per evitar frases fetes, refranys o expressions que reproduïxin estereotips de gènere.
5. **Ús de mots col·lectius i genèrics:** Es valoren positivament termes com *equip*, *plantilla*, *grup*, *públic*, etc., que no impliquen cap marca de gènere.
6. **Ús de "persona":** Es proposa emprar la paraula *persona* quan convingui (*persona afectada*, *persona treballadora*), tot advertint que un ús excessiu pot fer el text poc natural o repetitiu.
7. **Construccions impersonals o passives:** Per evitar la marca de gènere, es recomanen fórmules com *cal presentar la sol·licitud...* o *s'haurà d'adjuntar la documentació...*
8. **Evitar reiteracions o fórmules feixugues:** S'adverteix del risc de sobrecarregar els textos amb fórmules repetitives o artificials. L'objectiu és combinar inclusió amb claredat i eficàcia comunicativa.

9. **Coherència en l'ús dels recursos:** La guia insisteix en la importància de ser coherents al llarg d'un mateix text en l'aplicació dels criteris lingüístics d'inclusió.
10. **Aclariments conceptuals:** El document inclou glossaris i exemples per ajudar a entendre i aplicar correctament les recomanacions.

5.2.2. Punts forts

1. **Claredat i organització pedagògica:** La guia destaca per una estructura clara, amb exemples il·lustratius i una classificació funcional dels recursos lingüístics. Divideix les estratègies en tres blocs: ús de mots col·lectius (ex. "el personal", "l'alumnat"), desdoblament de gènere ("els alumnes i les alumnes") i ús de formes genèriques ("les persones interessades"). Aquesta sistematització facilita l'aplicació pràctica de les recomanacions i en fomenta l'aprenentatge.
2. **Adequació gramatical i respecte pel sistema del català:** Un dels mèrits principals de la guia és que proposa formes respectuoses amb el sistema gramatical del català. A diferència de guies més rupturistes, aquesta opta per solucions internes a la llengua, com l'ús de participis, perífrasis o formes abstractes. Això la fa més viable dins l'àmbit institucional, on la normativitat lingüística té un pes important.
3. **Flexibilitat contextual:** L'enfocament no és dogmàtic: es reconeix que no sempre cal utilitzar el desdoblament i que sovint es poden emprar alternatives més naturals o àgils. Aquesta actitud flexible, basada en el context i la intenció comunicativa, mostra un compromís amb la l'eficiència comunicativa a la vegada que es manté la voluntat inclusiva.
4. **Caràcter transversal i pedagògic:** Tot i estar adreçada a l'administració, la guia és útil per a qualsevol àmbit on es generin textos públics o oficials. Això permet que esdevingui una eina pedagògica potent per incorporar l'equitat de gènere a la comunicació professional i institucional.

5.2.3. Punts febles

1. **Perspectiva binària del gènere:** Malgrat tractar-se d'una guia que promou la visibilitat de les dones en el llenguatge, el seu enfocament continua sent binari: homes i dones són les dues úniques categories contemplades. No es plantegen opcions per a persones no-binàries, de gènere fluid o trans, ni s'exploren formes lingüístiques més neutres o creatives. Aquesta limitació xoca amb les demandes actuals de col·lectius LGTBIQ+ i resta capacitat inclusiva al document.
2. **Absència de crítica estructural:** La guia tracta l'ús sexista com un problema resoluble mitjançant tècniques lingüístiques. Tot i que això pot ser pràctic, ignora la dimensió ideològica del llenguatge com a eina de poder i construcció de la realitat social. No es qüestiona, per exemple, com el masculí genèric contribueix a la invisibilització de les dones o com certes estructures lingüístiques reflecteixen jerarquies socials més profundes. Aquest enfocament més aviat tècnic pot buidar de contingut polític la lluita pel llenguatge inclusiu.
3. **Limitació als textos escrits:** La guia no inclou orientacions per a la comunicació oral, audiovisual o digital, ni aborda la comunicació multimodal (ús d'imatges, icones, símbols o elements gràfics). Això suposa una mancança important, especialment en una època en què gran part de la comunicació pública es produeix fora del format escrit tradicional.
4. **Desconnexió amb moviments feministes i col·lectius activistes:** No hi ha cap referència a les aportacions dels feminismes contemporanis, ni es reconeixen pràctiques lingüístiques alternatives nascudes en l'activisme (com la “x”, l’“@” o el femení epicè). Si bé aquestes formes no són normatives, tenen un valor simbòlic i polític que valdria la pena considerar, com a mínim, des d'una perspectiva crítica o com a annexos de debat.

5.2.4. Anàlisi ideològic i polític

La guia de la Generalitat respon a una voluntat de fer compatibles la igualtat de gènere i la correcció lingüística, i ho fa des d'un pragmatisme institucional. En aquest sentit,

es pot llegir com una eina de gestió de la diversitat dins d'un marc normatiu, més que com una aposta per una transformació profunda del discurs públic.

Aquesta actitud és coherent amb lògiques institucionals de *feminització gestionada*⁴, on es reconeixen desigualtats, però es tendeix a oferir solucions tècniques abans que transformacions estructurals. Això pot reforçar la idea que el sexisme és un problema formal i resoluble amb fórmules, i no pas una expressió d'una estructura de poder persistent.

En aquest sentit, el document pot ser útil com a eina d'iniciació o de normalització lingüística, però fa curt si es volen abordar les arrels més profundes del problema, com les formes de dominació simbòlica, l'androcentrisme lingüístic o la resistència a la transformació cultural.

5.2.5. Propostes complementàries

1. **Incorporació de la diversitat de gènere:** Oferir orientacions per visibilitzar o no marcar gènere quan es parla de persones no-binàries o trans, amb exemples adaptats al català.
2. **Reflexió crítica sobre la ideologia del llenguatge:** Incloure un capítol introductori o de context que explori com el llenguatge crea i perpetua desigualtats socials, amb referències a autors com Pierre Bourdieu, Judith Butler o María-Milagros Rivera Garretas.
3. **Obertura a pràctiques simbòliques:** Reconèixer formes no normatives (ex. "lxs alumnes", "estimad@s companys") com a pràctiques d'agitació política o d'expressió cultural, tot i que no es recomanin per a usos oficials.
4. **Ampliació als formats audiovisuals i digitals:** Incloure orientacions sobre llenguatge inclúsiu en vídeos, xarxes socials, comunicació oral o gràfica.

⁴ Arroyo, L., & Vergés Bosch, N. (2019). *Desigualtats digitals i gènere: propostes per a la recerca i la intervenció en l'àmbit català. Anàlisi: Quaderns de Comunicació i Cultura*, (60), 69–88.
<https://doi.org/10.5565/rev/analisi.3213>

5. **Actualització periòdica i participació social:** Crear una versió viva i revisable de la guia, que pugui incorporar aportacions de col·lectius feministes, lingüistes crítics i moviments socials.

5.2.6 Conclusions

La guia *L'ús no sexista de la llengua* constitueix un punt de partida sòlid i ben estructurat per fomentar un ús més equitatiu del català en l'àmbit institucional. Tot i així, la seva eficàcia transformadora és limitada per una visió funcional, binària i despolititzada del llenguatge. Si es vol avançar cap a una comunicació realment inclusiva i transformadora, cal complementar-la amb perspectives crítiques, interseccionals i creatives que qüestionin les estructures de poder que operen dins i a través de la llengua.

La guia representa un avenç rellevant en el compromís institucional per incorporar una perspectiva de gènere en la comunicació pública. Té el mèrit de proporcionar recursos lingüístics normatius, viables i adaptats a l'estàndard, la qual cosa facilita la seva aplicació a la pràctica administrativa sense entrar en conflicte amb la normativa vigent. Tanmateix, la guia centra exclusivament la seva atenció en la dicotomia home-dona, i no aborda altres formes de diversitat de gènere, com les persones no binàries o de gènere no normatiu. Això limita l'abast inclusiu de les propostes, tot i que pot entendre's dins el marc institucional i normatiu de l'IEC, que tampoc reconeix actualment formes gramaticals alternatives com els neomorfemes (-i, -e, etc.).

Cal remarcar que les recomanacions tenen un caràcter orientatiu i no normatiu, és a dir, no imposen sinó que proposen fórmules flexibles i contextualitzades. Aquest enfocament pedagògic i gradual pot resultar útil per a institucions poc familiaritzades amb la comunicació inclusiva, però alhora pot ser insuficient per respondre als debats i pràctiques emergents en l'ús del llenguatge inclusiu en entorns socials i activistes.

En resum, es tracta d'una eina útil i acurada, amb una orientació clara cap a la visibilització de les dones i l'eliminació del sexisme lingüístic tradicional, però que no recull les reivindicacions de col·lectius més enllà del binarisme, ni promou canvis morfològics més innovadors. Per això, la guia és útil com a punt de partida, però caldria ampliar el debat en

futures actualitzacions per incorporar una concepció més àmplia i plural de la inclusió lingüística.

5.3. Ajuntament de Barcelona

La Guia d'ús no sexista del llenguatge de l'Ajuntament de Barcelona ofereix una sèrie de recomanacions pràctiques per promoure una comunicació més igualitària i respectuosa en l'àmbit institucional i administratiu. Està estructurada al voltant de deu punts clau que tenen com a objectiu visibilitzar les dones i eliminar usos lingüístics sexistes. Entre les principals estratègies proposades hi ha l'ús de termes genèrics i col·lectius, l'ús simètric del femení i el masculí, la feminització dels càrrecs i professions, i la revisió crítica del llenguatge institucional per tal de no perpetuar estereotips.

La guia s'emmarca dins la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i no proposa alteracions gramaticals ni morfològiques que se situïn fora del marc normatiu oficial. En aquest sentit, no contempla l'ús de formes de llenguatge no binari ni dona resposta a les necessitats de col·lectius de gènere no normatiu (com ara les persones no binàries), tot i que reconeix que el llenguatge inclusiu és una eina de transformació social.

Així mateix, el caràcter de les indicacions és orientatiu i no normatiu: es tracta de consells i suggeriments adreçats a persones que redacten textos en l'àmbit institucional o públic, amb la voluntat de millorar l'equitat comunicativa i fer visibles les aportacions i la presència de les dones en tots els àmbits socials. La guia fa especial èmfasi en la importància del llenguatge com a eina que configura la realitat i reivindica un ús conscient i reflexiu per avançar cap a una societat més justa.

5.3.1. Punts claus de les recomanacions

1. **Evita l'ús exclusiu del masculí genèric:** Utilitzar sempre el masculí per referir-se a col·lectius mixtos invisibilitza les dones. És preferible emprar termes genèrics, col·lectius o abstractes. Per exemple, en lloc de "els alumnes", utilitza "l'alumnat".
2. **Utilitza formes desdobladades quan sigui necessari:** En alguns casos, és adequat mencionar explícitament els dos gèneres per assegurar la inclusió. Per exemple, "les

treballadores i els treballadors". Tot i això, cal tenir en compte que el desdoblament pot ser feixuc si s'abusa del seu ús.

3. **Empra càrrecs i professions en femení quan correspongui:** Si et refereixes a una dona, utilitza la forma femenina del càrrec o professió. Per exemple, "la metgessa" en lloc de "el metge" si és una dona.
4. **Evita expressions sexistes o estereotipades:** Revisa el teu llenguatge per eliminar expressions que perpetuïn estereotips de gènere o que tinguin connotacions sexistes.
5. **Utilitza tractaments simètrics per a dones i homes:** Assegura't d'utilitzar els mateixos tractaments i títols per a ambdós sexes, evitant asimetries que puguin implicar desigualtat.
6. **Evita suposicions basades en el gènere:** No facis assumptes sobre les persones basant-te en estereotips de gènere. Per exemple, no donis per fet que una "mare soltera" necessita més ajuda que un "pare solter".
7. **Revisa els documents oficials i formularis:** Assegura't que els documents oficials siguin inclusius i no discriminin per raó de gènere, oferint opcions que reflecteixin la diversitat de la societat.
8. **Busca alternatives enginyoses:** Amb creativitat, pots trobar formes d'expressió que siguin inclusives sense que el text resulti feixuc o repetitiu.
9. **Vigila les expressions amb connotacions sexistes:** Algunes expressions comunes poden tenir connotacions sexistes; és important ser conscient d'això i buscar alternatives més neutres.
10. **Recorda la importància del llenguatge:** El llenguatge configura la nostra percepció de la realitat. Utilitzar un llenguatge inclusiu contribueix a construir una societat més igualitària.

5.3.2. Punts forts

1. **Claredat i aplicabilitat immediata:** La guia ofereix una estructura entenedora i funcional, amb 10 recomanacions bàsiques que poden ser aplicades fàcilment en contextos administratius i comunicatius diversos. L'ús d'exemples ajuda a entendre de forma pràctica què es considera un ús sexista i com es pot evitar.
2. **Voluntat de visibilització del subjecte femení:** Es promou l'ús de desdoblaments ("els nens i les nenes") i expressions col·lectives no marcades pel gènere ("el personal docent", "la ciutadania"), cosa que contribueix a la representació simbòlica de les dones, habitualment excloses en el masculí genèric.
3. **Compromís institucional amb la igualtat de gènere:** El fet que una institució pública impulsi una guia d'aquest tipus demostra una voluntat de revisar les pràctiques comunicatives com a part de les polítiques d'igualtat, tot reforçant la idea que el llenguatge forma part de la construcció cultural de la desigualtat.

5.3.3. Punts febles

1. **Absència de llenguatge no binari:** La guia es manté dins d'un marc binari (dona/home), ignorant totalment les persones no binàries o trans que no s'identifiquen amb cap dels dos gèneres tradicionals. Aquesta omisió revela una concepció parcial de la diversitat de gènere i pot contribuir a la seva invisibilització. En un moment en què cada vegada més institucions i col·lectius reclamen l'ús de formes inclusives com "l'alumnat", "les persones treballadores", "totes, tots i totes" o signes com "@", "x", "e", resulta problemàtic que una guia amb vocació d'inclusió no en faci ni menció.
2. **Reducció del problema a la forma:** La guia se centra essencialment en la correcció formal de frases i expressions, però no aborda el llenguatge com a estructura de poder que configura la realitat social i política. No es planteja com el discurs pot sostenir jerarquies ni com el llenguatge pot ser també un instrument de resistència simbòlica.
3. **Manca de marc teòric explícit:** No hi ha una introducció o fonamentació teòrica que expliqui per què el llenguatge és una eina central en la reproducció del patriarcat.

Això podria debilitar la seva capacitat de convicció davant d'interlocutors escèptics o en espais de formació.

4. **Invisibilització de la interseccionalitat:** La guia no contempla com el llenguatge pot també discriminar en funció d'altres eixos com la raça, la discapacitat o l'orientació sexual. Aquesta absència pot fer que l'aposta per un llenguatge inclusiu quedi reduïda només a la qüestió de gènere binari, sense atendre la complexitat real de les desigualtats.

5.3.4. Anàlisi ideològic i polític

1. **El llenguatge com a espai de disputa de poder:** La guia opera dins d'un marc ideològic progressista i feminista institucional, que entén el llenguatge com una eina de transformació social. No obstant això, cal reconèixer que el llenguatge no és només un reflex de la realitat, sinó una estructura productora de sentit, que decideix qui és visible, qui és audible i qui queda fora del relat oficial.
2. **Governança i performativitat institucional:** El fet que aquesta guia provingui d'un Ajuntament amb una trajectòria activa en polítiques d'igualtat i feminisme institucional, reflecteix una voluntat de performativitat: la institució no només vol actuar d'una determinada manera, sinó també "semblar" determinada cosa. El perill és que el gest simbòlic no es tradueixi en transformacions estructurals. Si no hi ha una política integral que vagi més enllà del llenguatge, la guia pot funcionar com a rentat d'imatge (feminisme cosmètic¹).
3. **La tensió entre inclusió i resistència:** El document se situa en la tensió entre normalitzar noves formes de parlar (inclusives) i mantenir la comoditat del consens administratiu. La no inclusió de formes no binàries, per exemple, respon probablement al desig de no incomodar o polaritzar, cosa que revela els límits polítics d'una aposta institucional que vol ser transformadora però que evita qüestionar de manera radical l'ordre normatiu.

¹McRobbie, A. (2009). *The aftermath of feminism: Gender, culture and social change*. Sage Publications.

5.3.5. Propostes complementàries

1. **Incorporar el llenguatge no binari de manera explícita:** Encara que pugui generar debat, una guia realment inclusiva hauria d'oferir opcions de referència per a persones no binàries, així com alternatives als desdoblaments estrictament binaris. No cal imposar, però sí donar eines i reconèixer existències.
2. **Afegir un marc teòric breu però potent:** Una introducció amb referències clau al feminisme lingüístic ajudaria a legitimar el document i a explicar per què aquestes recomanacions no són qüestions de “correcció política”, sinó d'equitat i reconeixement.
3. **Connectar la guia amb accions estructurals:** Perquè no quedi en un document decoratiu, cal vincular-la a formacions internes, protocols de redacció, revisions de documents i documents normatius institucionals. El llenguatge ha d'anar acompanyat de coherència política i administrativa.
4. **Incloure exemples de resistència discursiva:** Seria útil mostrar com el llenguatge pot ser també un espai de denúncia i afirmació política, no només de correcció gramatical. Aquesta dimensió radical del llenguatge és clau per activar la consciència crítica en contextos institucionals.

5.3.5. Conclusions

La Guia d'ús no sexista del llenguatge de l'Ajuntament de Barcelona és una iniciativa valuosa i necessària que respon a una llarga reivindicació del feminisme: visibilitzar les dones en els discursos institucionals i trencar amb la suposada neutralitat del masculí genèric, que històricament ha estat una eina de dominació simbòlica. El seu enfocament pràctic i accessible, pensat per ser utilitzat en entorns administratius, és un punt fort que pot tenir un impacte real en les pràctiques comunicatives quotidianes, especialment si es vincula a formacions i protocols interns.

Tanmateix, si volem abordar el llenguatge com una eina realment transformadora, cal reconèixer que la proposta institucional encara es mou dins uns límits força conservadors. La

seva omisió del llenguatge no binari —ja present i normalitzat en molts espais activistes, culturals i fins i tot educatius— suposa una oportunitat perduda per ampliar l'horitzó de la inclusió i reconèixer les identitats dissidents que no encaixen en la dicotomia home-dona. A més, l'absència d'un marc teòric que expliqui per què el llenguatge és un camp de poder i no només una qüestió formal, pot provocar que la guia es percebi com un llistat de consells sense profunditat ni força política.

El llenguatge és un mecanisme de representació, però també és una eina de construcció de realitat. El que es diu i com es diu condiciona el que pot ser pensat, legítimat i finalment legislat. Per això, les propostes que volen fer justícia simbòlica no poden limitar-se a formes estètiques ni a reformes gramaticals superficials. Cal una aposta valenta, decidida i coherent que assumeixi que fer servir un llenguatge inclusiu no és només una qüestió de correcció, sinó d'equitat, reconeixement i redistribució de la veu pública.

La guia hauria de ser, doncs, un punt de partida i no pas un punt final. La seva validesa i eficàcia dependran de si s'articula amb altres eines i polítiques estructurals: formació contínua, revisió de normatives, creació de protocols d'escriptura inclusiva i, sobretot, una voluntat política real d'escoltar, incorporar i reconèixer subjectes que històricament han estat exclosos del discurs institucional.

El veritable repte del llenguatge inclusiu no és només anomenar tothom, sinó generar les condicions simbòliques perquè tothom pugui ser escoltat, representat i reconegut com a part legítima del col·lectiu polític. El llenguatge, com la ciutat, no és neutre: té fronteres, exclusions i jerarquies. Una guia que volgués ser radicalment democràtica hauria de treballar precisament per desfer aquests límits.

5.4. Diputació de Barcelona

El Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona és una eina normativa i orientativa destinada a garantir la qualitat, l'eficiència i la coherència de les comunicacions escrites en llengua catalana dins l'àmbit administratiu i institucional de la corporació. Es tracta d'un document obert i digital, amb actualitzacions periòdiques, que proporciona criteris clars sobre gramàtica, lèxic, estil, terminologia i recursos digitals.

Aquest llibre es presenta com una guia útil per al personal de la Diputació, però també extensible a altres entitats i professionals que operin dins del marc de la comunicació pública. L'objectiu explícit és assegurar un ús normatiu, genuí, funcional i inclusiu del català. No obstant això, aquesta anàlisi se centra no només en el valor funcional i lingüístic de l'eina, sinó també en les implicacions ideològiques i socials del seu contingut, així com en les oportunitats de millora des d'una perspectiva inclusiva i crítica.

5.4.1. Punts clau de les recomanacions

1. **Model de llengua:** El llibre proposa un model de llengua basat en cinc eixos: correcció, precisió, claredat, concisió i adequació. La correcció es vincula a la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC); la precisió, a l'ús exacte del lèxic i les estructures; la claredat, a la simplicitat i l'ordre lògic; la concisió, a l'economia expressiva; i l'adequació, a l'adaptació del registre segons el canal i el destinatari.

L'ús del català genuí, tant en lèxic com en construccions sintàctiques, es defensa com una aposta per la naturalitat expressiva, sense caure en arcaismes ni castellanismes. Així mateix, s'insisteix en la importància d'adaptar el llenguatge als nous formats de comunicació institucional, com ara les xarxes socials o la comunicació audiovisual.

2. **Estil i convencions:** El llibre inclou pautes sobre l'ús dels tractaments personals, la redacció de documents formals i electrònics, l'organització de la informació (títols, apartats, enumeracions) i els usos ortotipogràfics (abreviatures, majúscules i minúscules, puntuació, etc.).

Es posa èmfasi en la redacció funcional, evitant formes excessivament barroques o vagues, i prioritzant la transparència i l'accessibilitat lingüística. Les fórmules de salutació i comiat es regulen segons el grau de formalitat del text.

3. **Gramàtica i lèxic:** El document conté aclariments sobre aspectes gramaticals complexos, com l'ús dels pronoms febles, l'ordre dels complements, la concordança verbal i nominal, les formes verbals recomanades (prioritzant el perifràstic sobre el simple), i el tractament correcte de les preposicions, conjuncions i adverbis.

Pel que fa al lèxic, es fomenta l'ús de terminologia administrativa consensuada i es recomana l'ús d'eines com el Termcat o l'Optimot per resoldre dubtes terminològics.

4. **Llenguatge digital:** El llibre reconeix les particularitats dels entorns digitals i proposa adaptar el llenguatge institucional a les xarxes socials i la web: estil més directe, missatges breus, ús mesurat de recursos gràfics, estructuració clara de la informació i llenguatge més proper. Tot i això, manté la voluntat de preservar la qualitat formal del català institucional, sense banalitzar el discurs públic.

5.4.2. Punts forts

1. **Caràcter viu, adaptable i accessible:** El fet que sigui un recurs digital permet incorporar millores, resoldre dubtes actualitzats i adaptar-se a l'evolució de la llengua i les pràctiques comunicatives.
2. **Estructura temàtica i funcional:** facilita la consulta per blocs (gramàtica, estil, convencions, llenguatge digital) i que enllaça amb recursos complementaris oficials (com diccionaris, correctors i portals lingüístics).
3. **Claredat, simplicitat i eficiència comunicativa:** respon a les necessitats actuals d'una administració moderna que ha d'interactuar amb una ciutadania diversa, sovint poc habituada al llenguatge administratiu tradicional.
4. **Compromís institucional amb la promoció i normalització de la llengua catalana:** sensibilitat envers l'accessibilitat comunicativa i l'atenció a col·lectius no especialitzats.

5.4.3. Punts febles

1. **Manca d'exemples extensos:** La teoria s'explica de manera clara, però sovint manca l'aplicació pràctica de les recomanacions. L'absència d'exemples concrets i realistes de textos (notes de premsa, correus electrònics, tuits institucionals, informes) en dificulta la posada en pràctica per part del personal no especialitzat.
2. **Absència de neomorfemes:** El llibre no contempla, ni tan sols de forma optativa, l'ús de neomorfemes o terminacions no binàries com “-e”, “-i” o d'altres estratègies lingüístiques que han anat emergint de forma espontània en entorns activistes, educatius o juvenils per fer visibles identitats de gènere no normatives. Aquesta omissió suposa una manca de reconeixement de pràctiques socials vives i impedeix que la institució ofereixi eines útils per a la comunicació inclusiva més enllà del binarisme tradicional.

3. **Binarisme de gènere:** La proposta de llenguatge inclusiu es limita al desdoblament masculí/femení (“els treballadors i les treballadores”) o a l’ús genèric del masculí normatiu quan no hi ha alternativa viable. No hi ha cap menció a la possibilitat d’usar fórmules neutres, col·lectives, abstractes o creatives que evitin el desdoblament reiterat i, alhora, incloguin les persones no binàries. Aquesta absència revela una limitació ideològica important i un alineament amb una visió normativitzadora de la identitat de gènere.
4. **Formació i aplicació interna:** No es preveu una formació sistemàtica associada a l’ús del llibre ni mecanismes per auditar el grau d’aplicació real dels seus criteris. Això pot provocar desigualtats internes i manca de coherència comunicativa dins la institució.

5.4.4. Anàlisi ideològica i política

Tot llibre d’estil institucional implica una presa de posició ideològica, fins i tot quan aquesta es presenta com a neutral. En aquest cas, es poden identificar diversos posicionaments implícits:

1. **Reproducció de rols institucionals:** El model comunicatiu que es proposa parteix d’un enfocament vertical i jeràrquic, propi del llenguatge administratiu clàssic, i deixa poc marge a formes de comunicació més horitzontals o participatives. Tot i la voluntat d’adequació als canals digitals, l’estil manté una visió força rígida del que ha de ser el llenguatge públic.
2. **Exclusió de la diversitat de gènere:** La gestió del gènere es fa únicament dins el marc binari tradicional, la qual cosa comporta l’exclusió simbòlica i pràctica de les persones no binàries, així com la negació de les formes lingüístiques que aquestes han desenvolupat per fer-se visibles. Aquesta absència pot considerar-se no només un buit tècnic, sinó també una mancança política i ètica.

5.4.5. Propostes complementàries

1. **Incorporar exemples concrets de textos reals adaptats a diferents canals i contextos:** Una de les mancances més evidents del Llibre d’estil és la seva naturalesa predominantment normativa i teòrica. Això pot dificultar-ne l’aplicació pràctica per part de professionals que no tenen formació filològica. Per resoldre-ho, seria útil

incloure una base de dades d'exemples reals o simulats de textos institucionals redactats segons els criteris del llibre. Aquesta base podria incloure:

- Models de correus electrònics formals i informals.
- Notes de premsa i comunicats oficials.
- Entrades a xarxes socials.
- Respostes a queixes i consultes.
- Informes tècnics o actes institucionals.

A més, aquests exemples podrien adaptar-se segons el nivell de formalitat, el canal de difusió i el perfil del receptor, i incloure anàlisis dels recursos lingüístics emprats.

2. **Crear una secció específica dedicada a la comunicació inclusiva:** Tot i que el llibre ja menciona el llenguatge no sexista, aquesta temàtica no ocupa una secció pròpia ni és abordada amb la profunditat que mereix. La proposta consisteix a incorporar un apartat específic dedicat a la comunicació inclusiva, en què es presentin estratègies lingüístiques per evitar el sexisme, l'androcentrisme i altres formes d'exclusió social. Aquesta secció hauria d'incloure:

- Recomanacions per evitar el masculí genèric.
- Alternatives a les duplicacions sistemàtiques (ús de col·lectius, abstracció, fórmules impersonals).
- Criteris per visibilitzar les persones no binàries sense vulnerar la normativa.
- Llenguatge accessible per a persones amb discapacitats cognitives o dificultats de comprensió lectora.
- Recursos per parlar de diversitat ètnica, cultural, funcional i de gènere sense reproduir estereotips.

3. **Estudiar i oferir orientacions sobre l'ús opcional de neomorfemes:** Actualment, el llibre no aborda cap forma de morfologia no normativa que reflecteixi la diversitat de gènere. Els neomorfemes com “-e” (companye), “-i” (tècnici), o símbols com “@” o “x” no només existeixen en l'ús col·loquial, sinó que cada cop més entitats socials i culturals els adopten com a eina de visibilització i resistència simbòlica.

Seria rellevant que el llibre reconegués l'existència i la funció social dels neomorfemes i en proposés orientacions contextuais: per exemple, la seva utilitat en xarxes socials, en comunicació amb col·lectius o en materials educatius. Caldria que establís límits d'ús segons el grau de formalitat, claredat i reconeixement normatiu.

Aquesta proposta no només ampliaria la capacitat expressiva del llenguatge institucional, sinó que obriria un espai de legitimitat per a formes lingüístiques sorgides de l'ús social.

La institucionalització del llenguatge no binari és una necessitat urgent si es vol que les institucions públiques siguin veritablement representatives, democràtiques i respectuoses amb la diversitat de gènere. Com exemplifica la *Guia gramatical de llenguatge no-binari publicada per Raig Verd*, el llenguatge no binari no és una extravagància marginal, sinó una proposta lingüística articulada, útil i coherent que respon a una realitat social innegable: moltes persones no se senten identificades amb el binarisme de gènere, i necessiten formes de nominació que no les esborrin. Aquesta guia no només ofereix recursos morfològics i sintàctics per expressar aquesta diversitat, sinó que també planteja una reflexió crítica sobre els límits del model normatiu actual. Partint d'un ús social ja estès en entorns educatius, activistes i culturals, la proposta no-binària obre la porta a una convencionalització progressiva que, si es recull i es valida institucionalment, pot ajudar a mantenir viva, dinàmica i justa la llengua catalana. La història de la llengua ens mostra que les convencions no són estàtiques, sinó que s'originen en l'ús i es legitimen amb el temps. Ignorar aquestes formes emergents equival a condemnar la llengua a un immobilisme que no només la desconnecta de la realitat social, sinó que també limita la seva capacitat d'inclusió i evolució.

4. **Oferir formació continuada i pràctica:** Perquè el llibre d'estil sigui efectiu, cal que el personal no només el conegui, sinó que el domini i el pugui aplicar amb autonomia. Això requereix la posada en marxa d'un pla de formació continuada sobre criteris lingüístics i comunicatius institucionals. Aquest pla podria incloure:
- Cursos en línia i presencials per a personal nou i veterà.
 - Tallers pràctics sobre redacció de textos digitals i comunicació amb perspectiva inclusiva.
 - Materials autoformatius amb exercicis, correccions i explicacions interactives.
 - Accés a tutories o consultories lingüístiques internes.

Aquesta formació hauria de ser transversal (per a tots els departaments) i obligatòria en determinades àrees sensibles (com comunicació, atenció ciutadana, transparència o serveis tècnics).

5. **Promoure una revisió participativa del llibre que impliqui col·lectius diversos:** El caràcter normatiu del llibre no ha d'impedir la seva obertura a processos col·laboratius. Proposem la creació d'un espai permanent de revisió participativa, amb la incorporació de veus diverses que puguin detectar biaixos, absències o limitacions que només emergeixen des de l'experiència viscuda. Aquest procés podria incloure:

- Enquestes internes i externes sobre l'ús real del llibre.
- Grups focals amb col·lectius feministes, LGTBIQ+, de persones amb discapacitat, joves, migrades, etc.
- Taules de treball entre personal tècnic, lingüistes i representants de la societat civil.
- Auditories lingüístiques sobre textos reals produïts per la institució.

Aquest procés no només enriquiria el contingut del llibre, sinó que reforçaria el seu valor democràtic, plural i representatiu.

6. **Desenvolupar una versió interactiva del llibre amb cercador intel·ligent, vídeos i recursos multimèdia:** Tot i que la versió actual ja és digital, el llibre es presenta majoritàriament com un repositori estàtic d'entrades temàtiques. Es proposa crear una versió més interactiva i multimèdia, orientada a facilitar-ne la consulta i a millorar-ne la formació en entorns professionals. Algunes funcionalitats possibles serien:

- Cercador intel·ligent amb recomanacions automàtiques.
- Entrades amb vídeos curts explicatius (1-2 minuts) sobre punts complexos.
- Resums visuals o esquemes.
- Secció de preguntes freqüents (FAQ) amb dubtes reals del personal.
- Compatibilitat amb mòbils i aplicacions de missatgeria interna.

Aquestes eines farien que el llibre no només fos un document de referència, sinó una eina realment funcional i utilitzada diàriament.

5.4.6. Conclusions

El Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona constitueix una eina sòlida, eficaç i útil per al personal tècnic i administratiu, i representa un compromís ferm amb la qualitat

lingüística i la normalització del català en l'àmbit institucional. El seu enfocament funcional i normatiu, així com l'aposta per una llengua clara, precisa i adaptada als entorns digitals, el converteixen en un instrument de referència dins de l'administració pública catalana. No obstant això, tal com s'ha exposat al llarg d'aquesta anàlisi, l'absència de recursos lingüístics per incloure identitats no binàries i la manca de reconeixement dels neomorfemes constitueixen una limitació estructural que reflecteix, no només una mancança lingüística, sinó també una mancança política i epistemològica.

Ara bé, és necessari reconèixer que la incorporació dels neomorfemes al llenguatge institucional no pot fer-se de manera unilateral per part d'un organisme com la Diputació. Aquesta mena de canvis —que afecten les convencions morfològiques i gramaticals de la llengua— corresponen a les institucions normatives amb potestat legislativa en matèria lingüística, principalment l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). És aquest organisme qui determina què s'accepta com a part de la norma i què es manté en els marges. Tanmateix, des d'una lectura foucaultiana, podem entendre que les mutacions en la norma, les ruptures, les innovacions, les irrupcions simbòliques, no s'originen dins de les estructures centrals de poder, sinó als seus límits. Són els marges, les pràctiques dissidents, els usos col·loquials, activistes o subalterns, els que produeixen primer el trencament amb la norma establerta. D'aquesta manera, els canvis en la llei —i, en aquest cas, en la norma lingüística— no emergeixen del centre institucional, sinó de manera excèntrica, des dels llocs de resistència i dissidència cultural.

En aquest sentit, la institucionalització del llenguatge no binari, incloent-hi els neomorfemes, només serà possible si les institucions normatives deixen d'ignorar o menysprear les formes vives de la llengua i comencen a observar-les amb una actitud menys dogmàtica i més permeable. És necessari que els organismes amb autoritat normativa desenvolupin mecanismes d'observació lingüística capaços de registrar els usos emergents i les transformacions socials que afecten la llengua en el seu ús quotidià. La llengua no és un codi fix i tancat, sinó una pràctica social dinàmica, contínuament modificada per les necessitats comunicatives, identitàries i polítiques dels parlants.

Per això, si bé el Llibre d'estil no pot, de forma autònoma, alterar la normativa, pot i hauria de jugar un paper més actiu en el reconeixement i la problematització d'aquestes tensions. Pot servir de pont entre l'ús social emergent i la norma oficial, fent visible allò que encara no és normatiu, però ja és significatiu. Pot, també, encetar un debat institucional i

públic sobre les formes de visibilització lingüística de les identitats no normatives. Només des d'aquesta escolta activa i compromesa amb la realitat lingüística plural i diversa es podrà avançar cap a una llengua catalana més justa, democràtica i viva.

6. REFLEXIONS

6.1. *Anàlisi de l'ús del llenguatge no binari i dels neomorfemes en l'esfera digital: contrast entre el català i el castellà*

En l'esfera digital, i especialment en contextos com les xarxes socials, els fòrums comunitaris, les plataformes activistes o els entorns educatius alternatius, el llenguatge no binari ha trobat un espai privilegiat per experimentar, assajar i difondre noves formes expressives. Dins aquest procés, l'ús de neomorfemes com les terminacions “-e”, “-i”, “-x” o “-@” ha esdevingut una pràctica lingüística significativa per a moltes persones que volen desplaçar-se del binarisme de gènere imposat per la gramàtica normativa. Aquest fenomen és especialment intens en castellà, però també es manifesta, encara que de manera més discreta, en català.

6.2. *El castellà: presència i capacitat expansiva*

L'ús del llenguatge no binari en castellà s'ha estès amb força en l'entorn digital, especialment des de l'última dècada. Això es pot explicar per diversos factors: el gran nombre de parlants, la presència massiva a les xarxes i mitjans digitals, el suport actiu de col·lectius feministes i LGTBIQ+ de països com l'Argentina, Mèxic o l'Estat espanyol, i una situació sociolingüística que no obliga la llengua a viure a la defensiva.

A diferència del català, que encara lluita per la seva supervivència institucional, el castellà no ha de demostrar la seva legitimitat com a llengua vehicular, i per tant pot ocupar-se més lliurement de qüestions que tenen a veure amb la inclusivitat, la resignificació del gènere o la construcció simbòlica d'identitats alternatives. Això no vol dir que l'ús del llenguatge no binari no sigui combatut per sectors conservadors, però sí que la llengua no està travessada per la mateixa urgència de conservació cultural que sovint afecta el català.

En aquest context, s'ha popularitzat àmpliament l'ús de formes com “les amigues”, “todes”, “lxs alumnxs”, “nosotres”, etc. Aquestes pràctiques són especialment visibles en xarxes com Twitter/X, Instagram o TikTok, on esdevenen senyals identitaris, marques de

posició política i eines de resistència discursiva. Tanmateix, cal destacar que aquesta expansió no es limita a l'àmbit digital: avui dia, només cal sortir al carrer per constatar com aquest llenguatge s'ha integrat de manera espontània en la comunicació oral directa, especialment entre joves, col·lectius dissidents, entorns educatius informals o assemblees obertes. El que fa només uns anys era percebut com una excentricitat textual ha passat a ser una estratègia lingüística quotidiana, naturalitzada i funcional. I, cada cop més, el seu ús s'estén més enllà dels cercles activistes per arribar a espais d'interacció comuna, de manera transversal, informal i no necessàriament militant.

6.3. El català: una tensió entre preservació i innovació

En el cas del català, l'ús del llenguatge no binari i dels neomorfemes també s'està desenvolupant, tot i que amb una intensitat menor. Aquesta diferència no és merament quantitativa, sinó que reflecteix una tensió ideològica profunda entre la necessitat de preservar una llengua minoritzada i la voluntat d'innovar per incloure formes dissidents i plurals.

Des de sectors tradicionalistes —sovint vinculats a la defensa de la llengua en el seu model més normatiu— es considera que aquestes formes posen en perill la correcció lingüística, i s'al·lega que no cal afegir noves fonts d'inestabilitat a una llengua que ja viu en situació de subordinació. Tanmateix, aquesta lectura és reductora: les llengües només sobreviuen si s'adapten als canvis socials i si responen a les necessitats dels seus parlants, i això inclou la possibilitat de crear formes per a les persones no binàries.

Malgrat aquestes resistències, l'ús real dels neomorfemes en català existeix. En xarxes socials, trobades educatives o entorns joves i activistes, apareixen formes com “companyes”, “alumnis”, “estudiantxs” o “treballador@s”. També s'hi detecta l'ús de formes col·lectives i impersonals per evitar el gènere, així com l'ús creatiu de paraules noves, híbrides o abstractes. Aquestes pràctiques encara són considerades marginals des del punt de vista normatiu, però són materialment i socialment reals, i expressen una necessitat que la gramàtica formal no ha sabut encara resoldre. A més, com passa en castellà, aquestes formes també emergeixen amb força en l'àmbit de la comunicació oral, especialment en cercles universitaris, espais culturals o en converses informals de carrer, on ja no sorprèn sentir l'ús espontani de formes neutres com “companye” o “persona tècnic”.

A més, cal tenir en compte que moltes d'aquestes innovacions parteixen de col·lectius socials que viuen també la minoria cultural o lingüística, com ara persones migrades o racialitzades que adopten el català com a llengua pròpia i, alhora, volen transformar-lo perquè sigui més inclusiu. Això posa en evidència que el futur del català no només passa per preservar-lo, sinó també per fer-lo més habitable, més viu i més just.

6.4. Una paradoxa i una oportunitat

El contrast entre castellà i català revela una paradoxa: mentre el castellà pot permetre's explorar lliurement nous usos perquè no està amenaçat com a llengua, el català, precisament pel seu estat de subordinació, es veu temptat de tancar-se en una visió conservadora de si mateix. Aquesta actitud defensiva, però, pot acabar sent contraproductiu. Si el català no vol ser una llengua tancada i autoritària, sinó una llengua viva, comuna i plural, haurà d'incorporar, encara que progressivament, les innovacions que emergeixen dels usos socials i dels col·lectius que reclamen representació simbòlica.

En definitiva, l'esfera digital i la comunicació directa quotidiana són avui els principals laboratoris lingüístics. Allò que hi passa potser no està sancionat per les institucions normatives, però sí que és un indicador rellevant de les transformacions que afecten la llengua. La tasca dels organismes reguladors hauria de ser escoltar, observar i canalitzar aquestes transformacions, no ignorar-les. Només així es podrà construir un català inclusiu que no només sobrevisqui, sinó que respiri plenament dins la complexitat del món contemporani.

6.5 La comunitat “potaxie” i la seva incidència en els neomorfemes i el llenguatge no binari

La comunitat “potaxie” és una comunitat digital informal i autoorganitzada que ha pres força especialment a les xarxes socials, com Twitter, TikTok o Instagram. Es tracta d'un espai compartit principalment per persones joves queer i trans que utilitzen l'humor, la creativitat i l'afecte per qüestionar les normes de gènere tradicionals. El terme “potaxie” no té una definició fixa, però funciona com una etiqueta identitària i col·lectiva que expressa dissidència, ironia i comunitat.

Una de les aportacions més destacades d'aquesta comunitat és el seu ús innovador i subversiu del llenguatge. A través de la creació de neomorfemes —formes lingüístiques

inventades o adaptades que escapen a la morfologia binària—, les potaxies reformulen les formes convencionals de parlar i escriure. Aquest joc lingüístic no és només estètic o lúdic, sinó profundament polític: obre espais per a la representació de gèneres no normatius i desafía les estructures lingüístiques que invisibilitzen la diversitat.

En català, tot i que amb una difusió més limitada que en castellà, aquesta pràctica també ha tingut incidència. Algunes de les formes més habituals són l'ús d'articles com “li”, “le” o “lo” en lloc de “el/la”; l'aparició de pronoms com “elli” o “ellæ”; i la reformulació de plurals com “nosaltris”, “totes”, “tots”, “tutis”, o “lxs amics”. Aquestes formes, que sovint conviuen amb ironia i afecte, constitueixen una manera de reivindicar espais lingüístics més inclusius i representatius per a persones no binàries i de gènere dissident.

L'impacte de la comunitat potaxie no es limita a l'esfera digital. El seu llegat es deixa sentir en l'activisme transfeminista, en espais educatius, en col·lectius LGTBIQA+ i en la reflexió acadèmica sobre el llenguatge inclusiu. Malgrat que moltes de les propostes lingüístiques que utilitzen no estan normativitzades, tenen un gran valor simbòlic, emocional i polític. El fenomen potaxie, tot i semblar superficial des de fora, és un exemple clar de com les comunitats marginades troben formes de reescriure el món que habiten, tant digital com real. En un món que sovint les exclou o les patologitza, aquestes pràctiques representen una forma de reapropiació i d'afirmació col·lectiva, de resistència cultural a través del llenguatge.

És un espai on el joc lingüístic i la dissidència esdevenen formes de supervivència, de resistència i de creativitat política. En el cas del català, aporten també un repte i una oportunitat per repensar la llengua com a eina viva i transformadora.

7. CONCLUSIONS GENERALS

Aquest treball ha tingut com a objectiu analitzar l'ús del llenguatge inclusiu a les institucions catalanes, tot posant especial atenció a les estratègies proposades en les guies oficials i al contrast amb pràctiques emergents en contextos socials i digitals. A partir d'una anàlisi comparativa i interdisciplinària, s'ha evidenciat que les institucions públiques han fet esforços per adaptar la comunicació a criteris de major inclusió, especialment pel que fa a la visibilització de les dones i l'eliminació del sexisme lingüístic.

Tanmateix, les diferents guies analitzades (CRUE, Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona i Diputació de Barcelona) comparteixen una orientació normativa basada en el marc gramatical tradicional, amb propostes centrades en l'ús de formes col·lectives, desdoblaments binaris i feminització de càrrecs. Aquest enfocament ha resultat útil en determinats àmbits, però també presenta limitacions, especialment pel que fa a la inclusió de persones que no s'identifiquen amb el binarisme de gènere.

D'altra banda, s'ha detectat una escassa presència de formes lingüístiques alternatives, com els neomorfeus o articles neutres, en els documents oficials, tot i que aquestes pràctiques han anat adquirint una certa rellevància en entorns socials, culturals i digitals. Aquest desajust entre la norma institucional i alguns usos socials incipients obre un debat sobre la capacitat de les institucions per incorporar noves formes expressives que responguin a la diversitat identitària present a la societat actual. Tot i així, cal assumir el percentatge incert de parlants que empren i s'identifiquen amb les formes lingüístiques no binàries. És difícil fer cristal·litzar en la llengua institucional la pràctica d'uns usos lingüístics encara sense petja evident.

A nivell metodològic, també s'ha observat que moltes de les recomanacions oficials tenen un caràcter orientatiu i flexible, fet que pot facilitar-ne l'aplicació, però també pot generar incertesa o aplicacions desiguals si no s'acompanyen de formació, seguiment i recursos pràctics específics. Així mateix, les guies analitzades tendeixen a centrar-se en la redacció escrita i formal, mentre que altres canals de comunicació institucional, com l'àmbit oral, audiovisual o digital, reben una atenció menor.

Pel que fa a la hipòtesi inicial, el treball confirma que l'ús del llenguatge inclusiu en l'àmbit institucional es troba encara en un procés de consolidació i debat. La manca de consens sobre quines formes són adequades o legítimes, així com les tensions entre innovació lingüística i preservació normativa, són factors que condicionen la implementació de

pràctiques inclusives més àmplies.

Finalment, es conclou que, per avançar cap a una comunicació institucional més representativa de la diversitat social, pot ser útil obrir espais de diàleg entre les institucions normatives, els moviments socials i els col·lectius que promouen formes alternatives d'expressió. Així mateix, la integració progressiva de perspectives interseccionals i interdisciplinàries pot contribuir a un plantejament més complet del llenguatge inclusiu, entenent-lo no només com una qüestió formal, sinó també com un element rellevant en la representació simbòlica i l'equitat comunicativa.

8. BIBLIOGRAFIA

- Arroyo, L., & Vergés Bosch, N. (2019). *Desigualtats digitals i gènere: propostes per a la recerca i la intervenció en l'àmbit català. Anàlisi: Quaderns de Comunicació i Cultura*, (60), 69–88. <https://doi.org/10.5565/rev/analisi.3213>
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge.
- Butler, J. (1997). *Excitable Speech: A Politics of the Performative*. Routledge.
- Butler, J., Gambetti, Z., & Sabsay, L. (Eds.). (2016). *Vulnerability in Resistance*. Duke University Press. \[Traducció consultada: Butler, J., Gambetti, Z., & Sabsay, L. (2019). *Vulnerabilidad en resistencia*. Paidós.]
- Cameron, D. (1998). *Performing gender identity: Young men's talk and the construction of heterosexual masculinity*. In J. Coates (Ed.), *Language and Gender: A Reader* (pp. 270–284). Blackwell.
- Flores, V. (s.d.). *Lenguaje inclusivo y exclusión de clase*. \[Articles diversos en línia.]
- Foucault, M. (1971). *L'ordre du discours*. Gallimard. \[Traducció consultada: Foucault, M. (1992). *L'ordre del discurs* (tr. A. García Porta). Tusquets.]
- Institut d'Estudis Catalans. (s.d.). *Normes gramaticals i guies d'estil oficials*. \[Fonts institucionals consultades.]
- Kafka, F. (1915). *Davant la Llei*. Inclòs a *El procés*.
- Lledó, E. (2006). *Cómo tratar bien a los malos tratos: Manual de estilo para los medios de comunicación*. Icaria.
- Mayoral, M. (1998). *La identidad nacional catalana: Ideologías lingüísticas entre 1833 y 1932*. Ariel.

- Platero, L. (2014). *Transexualidades: Acompañamientos, factores de salud y recursos educativos*. Bellaterra Edicions.
- Preciado, P. B. (2008). *Testo yonqui*. Espasa Calpe.
- Preciado, P. B. (2019). *Un apartamento en Urano: Crónicas del cruce*. Anagrama.
- Raig Verd (Ed.). (2023). *Guia gramatical del llenguatge no-binari*. Raig Verd Editorial.
- *Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou*. (2021). Arola Editors.
- Spivak, G. C. (1988). Can the subaltern speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the Interpretation of Culture* (pp. 271–313). University of Illinois Press.
- Subirats, M. (1993). *Sistemes sexuals i escola*. Edicions 62. \[També consultable en reculls com *Forjar un home, moldear una mujer* (2001) o *Educación y cambio social* (2014), Icaria.]
- Wittig, M. (1992). *The Straight Mind and Other Essays*. Beacon Press.